

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

De fremmede trampede ind over vor grænse den 9. april 1940. De trampede ikke blot i brolægningen, men også på alle, der kom dem i vejen.

HANDELSKOMPAGNIET

AKTIESELSKAB

HOLBÆK

C. CLAUSEN

DAMPSKIBSREDERI A/S

AARHUS

A. MIKAEL LAURSEN

SNEDKERI

POLSTERMØBELFABRIK
SCT. PAULS KIRKEPLADS 9
AARHUS

SMØREKSPORT- FORENINGERNES FÆLLESSALG

DALGAS AVENUE 46
AARHUS

PER AARSLEFF A/S

CIVILINGENIØR

V. ALLE 20 - AARHUS

AKTIESELSKABET

KORNERUP

KOCK & BANG

HAVNEGADE 16 - AARHUS

KAMMERATERNES HJÆLPEFOND

Stiftet 1945

PROTEKTOR: HS. KGL. HØJHED PRINS AXEL

Fondens kontor: St. Kannikestræde 10, Kbh. K.

(kontortid: 10—15, undtagen lørdag).

Telf.: Om dagen Minerva 1336, om aftenen Ordrup 5075 — Postkonto 780.

Medlemmer: Iflg. fundatsens § 4 kan som medlemmer af fonden kun optages danske statsborgere, der grundet aktiv indsats i frihedskampen i besættelsestiden har været indsat i danske eller tyske fængsler eller i danske eller tyske fange- eller koncentrationslejre. Danske sydslesvigere, der ikke har dansk indfødsret, men iverigt opfylder betingelserne, kan også optages, ligesom personer med norsk indfødsret, der har været bopiddende i Danmark og har øvet aktiv indsats i frihedskampen, også kan optages som medlemmer.

Formål: Iflg. fundatsens § 14 skal de midler, fonden har til rådighed til uddeling, fortrinsvis komme deporterede, sekundært alle de, der som følge af deltagelse i frihedskampen har været arresteret og interneret, til gode tilligemed disse sidstes efterladte. Kammeratskabshjælpen ydes til: 1) Kammerater, hvis helbred på grund af frihedskampen har lidt sådan skade, at de ikke økonomisk er i stand til at give deres børn den uddannelse, som de ellers ville have fået. 2) Børn efter faldne kammerater. — Beløbet skal fortrinsvis anvendes til at give børnene en uddannelse som den, deres fader ville have givet dem, hvis han var forblevet i live. 3) Tilskud til særlige formål udover de ovenfor under 2) nævnte til kammeraternes enker og børn. 4) Tilskud navnlig som hjælp til studieophold, rekreationsophold her i landet eller i de andre nordiske lande — og andre lignende øjemed.

Forretningsudvalget:

Formand: Konsul, advokat Kaj V. Dahl, Vitus Berings Plads 1, Horsens.
Næstformand: General Fl. B. Larsen, Rensborg.

Kasserer: Statsaut. revisor H. C. Steen Hansen, St. Kannikestræde 10, Kbh.
Leder af fondens kontor: Arkitekt H. Kornbeck, Ordrup Jagtvej 137, Charlottenlund. Ordrup 5075.

Sekretær: Overlærer Johs. Fosmark, Slagelsegade 9, 2., København Ø.

Den øvrige bestyrelse:

Pastor Aage E. Damtoft, Vesterbro 76, Aalborg.

Bankfuldmægtig Olav Holst, Bengtassevej 6, Hellerup.

Seminarirektor, cand. mag. Paul Holt, Århus.

Landsretssagfører Otto Jespersen, Store Torv 16, Århus.

Arkitekt P. A. Johansen, Bernstoffs-lunds allé 80, Charlottenlund.

Oberst K. Kjeldsen, Odense.

Tandteknikermester Leo Kæraa, Banegårdspladsen, Århus.

Bibliotekar O. Leth, Johnstrupvej 8, Sorø.

Aut. vand- og gasmester Johs. Loft, de Mezasvej 18, Århus.

Førstelærer P. E. Mahler, Nr. Søby, Fyn.

Distriktslæge Børge Næsted, Scoresbysund, Grønland.

Kontorchef O. Olesen, Grønnegade 20, Herning.

Landsretssagfører H. Rambusch, Kongensgade 49, Esbjerg.

Pastor Poul Riis, Rosenvængets Sideallé 5, København Ø.

Dommer K. Thestrup, M. F., Herning.

Nummer 4
April 1962
17. årgang

Pigtraad

Redaktion:
Slagelsegade 9²
Telefon Øbro 8537
København Ø.

Danske koncentrationslejrfangers blad

*

Organ for Kammeraternes Hjælpefond

BLADET PIGTRAAD

Organ for og udgivet af Kammeraternes Hjælpefond. Udkommer med 12 numre årligt. Abonnement 15 kr. pr. år. (Girokonto 780 kan benyttes ved bestilling af abonnement).

SEKRETARIAT

Ekspedition, abonnements- og annonceafdeling: St. Kannikestræde 10, København K. (kontortid 10-15).
Minerva 1336.
Kontoret har lukket om lørdagen.

REDAKTION

Ansvarshavende redaktør: Overlærer Johs. Fosmark. (Medlem af Dansk Fagpresseforening), Slagelsegade 9, 2. København Ø. Telefon: Øbro 8537 (træffes bedst 17,30-18,30).

FORRETNINGSFØRER FOR BLADET

Arkitekt Henning Kornbeck, Ordrup Jagtvej 137, Charlottenlund.
Telefon: Ordrup 5075.

TRYKKERI

A/S Folketidendes Bogtrykkeri,
Ringsted.

Afleveret til postvæsenet d. 25. april.
Næste nr. udkommer d. 25. maj.

INDHOLD:

	Side
Taget på sengen	63
En dreng oplevede 4. maj ved grænsen	66
Bismarck-tidens ånd uddød	73
Bøger	75
Katharsis	77
Dagbogsblade	79
Fangeforeninger	80

Taget på sengen den 9. april

Men nederlaget lærte os at finde en ny vej ind i en bedre fremtid.

Gennem indberetninger fra den danske gesandt i Berlin forud for den 9. april 1940 vidste man i København, at noget var under forberedelse, men man ville åbenbart ikke fæste lid til indberetningerne og stolede på ikke-angrebepagten med Tyskland af 31. maj 1939. Pagten gjaldt jo for 10 år.

Nattens mænd i arbejde.

Natten til den 9. april 1940 meddelte den tyske gesandt i København klokken 4,20 til den danske udenrigsminister, at den tyske regering nu havde overtaget beskyttelsen af kongeriget Danmark for derved at forsvare og definitivt sikre freden i Norden.

De tyske tropper ville derfor ikke betrede dansk jord med fjendtligt sindelag, men ville værne danske interesser, og man forventede derfor forståelse og ikke modstand.

Han lovede, at de danske tropper ville få lov til at beholde deres våben i den udstrækning deres opførsel tillod og de viste vilje til samarbejde. Jernbaner og militære anlæg skulle overlades de tyske tropper. Særlig interesse havde kystforsvarets anlæg. Al trafik, også telefoner, telegraf og post med udlandet skulle spærres, censur indføres overfor pressen, og radioen skulle stilles til rådighed for den tyske øverstbefalende.

Danske forhandlinger under drønende, tyske bombemaskiner.

Naturligvis protesterede kongen og de danske ministre overfor krænkelser af den danske neutralitetserklæring, men mens kongen og ministrene

forhandlede, hørtes kraftig skydning i Amaliegade og på slotspladsen, og hen over slottet drønedes atter og atter svære tyske bombemaskiner.

Allerede før den tyske gesandts besøg hos den danske udenrigsminister havde tyske tropper overskredet vor grænse mod syd, og i Padborg blev tre danske grænsegendarmer skudt ned bagfra.

De få og dårligt udstyrede danske tropper i det sydlige Jylland ydede tapper og vellykket modstand, en modstand, der kostede os flere faldne. I flere danske havnebyer gik tyske tropper i land, uden at der blev ydet modstand.

Mens kongens og regeringens meddelelse om, at vi havde opgivet kampen spredtes, dalede tusinder af grønne sedler ned over hele landet med det noksom bekendte OPROP! Tyskerne lovede beskyttelse mod de engelske krigsudvidelser samtidig med, at man lovede at sikre kongeriget Danmarks selvstændighed.

I løbet af den 9. april var hele Danmark besat, og vi gik ind i fem mørkelægningsår. Den danske befolkning var chokeret, ja lammet, og nogle nægtede endog de første dage at tro på kendsgerningen.

En dansk røst fra Flensborg.

Betegnende for hele stemningen var en telefonsamtale, som Flensborg Avis's chefredaktør havde med bladets korrespondent i Berlin, Jacob Kronika. Den foregik klokken 11,30 den 9. april 1940.

Ernst Christiansen sagde: I dag ville jeg gerne have været nordmand

Den 9. april 1962 standsede tusinder op på Rådhuspladsen i København for ligesom under okkupationsårene en stund at lade tankerne gå tilbage til Danmarks skæbnedag for nu 22 år siden. Da rådhusuret slog 12, blottedes alle hoveder, sporgvognene og al anden trafik standsede, og der var kun fårnuret at høre på den mægtige plads. Billedet viser et udsnit af den store skare, som arrangementet samlede.

Få dage senere blev han sat fra den bestilling, han så dygtigt og loyalt havde varetaget siden 1906. Dag efter dag blev den danske redaktør i Flensborg skygget af Gestapofolk, og det var forbudt for ham at sætte sin fod i bladets ejendom.

Inden et år var gået ovenpå den 9. april 1940 var både han og hans hustru stedt til hvile i den slesvigske jord. De tunge lidelser havde nedbrudt deres kræfter.

Ja, fem lange besættelsesår fulgte, og det var fem år, hvor vi ikke kunne være rigtig glade een eneste dag.

Spontant 2 minutter.

Rent spontant opstod den skik, at man mindedes den 9. april ved 2 minutter stilhed klokken 12, og også under okkupationen satte mange københavnere hinanden stævne på Rådhuspladsen på dette klokkeslet, men okkupationstropperne og deres håndlangere kunne ikke lide denne form for protest, og på 5-årsdagen for 9. april 1940, altså i 1945, samledes atter tusinder på Rådhuspladsen, men da blev stilheden pludselig afbrudt af heftig skydning af tyske provokatører og Hipo-folk, der havde taget plads ud for trafikmestervagten.

Folk måtte søge dækning i porte og gadedøre og bag beskyttelsesbunkerne, der opfyldte pladsen foran rådhuset. Det var eneste og første gang disse beskyttelsesrum kom til at yde dækning.

Nyttige samtaler om okkupationen.

22 år er nu gået, men det er som om vi ikke rigtig kan blive færdige med at tale om, skrive om og drøfte denne dags begivenheder. Den historiske forskning om disse begivenheder må naturligvis gå sin gang, og nye interessante enkeltheder til belysning af dagens begivenheder dukker da også stadig frem.

Og disse drøftelser, som vi også kunne kalde samtaler, er nyttige, for begivenhederne den 9. april 1940 har linjer, der vejleder os angående fremtiden.

Ganske vist har nogle for vane at sige, at vi intet har lært af den 9. april og de fem lange år, men det er nu ikke rigtigt.

Venskabsforbund oprettes i fredstid.

Vi lærte således, at vi må søge os venner i fredstid. Den dag, den aggressive hær står ved vor grænse eller har sendt sine fly ind over vort land, er det for sent. Vi er vågnet

op af tornerosesøvn og har sluttet venskabsalliance med frihedselkende folk, der tror på det demokratisk-parlamentariske system som den styreform, der yder størst respekt for mennesket og menneskerettighederne.

Vi kan sige, at det er dyrt at være med i denne venskabsalliance, men vi fæster os dog mest ved, at det ville være dyrere ikke at være med, og nogle af os mener at vide, at hvis vi ikke var med i venskabsalliancen havde vort land allerede oplevet en ny 9. april.

Vi må selv gøre alt, hvad vi evner.

Vi har også indset, at vi ikke kan overlade til andre lande at beskytte vort land. Vi må selv gøre noget. Vi må selv gøre alt, hvad vi evner.

I alle disse forhold tænker vi positivt om vort lands fremtid, for vi ønsker at værne vor ungdom og sikre den sunde og lyse fremtidskår. Vi ønsker at værne det danske hjem, der både i dag og i dagene fremover er grundpillen i det danske samfund.

Trods alt tændtes der den 9. april en fakkell. Den lyste svagt den første tid, men som tiden skred frem, lyste den klarere og varmere, og den 29. august var faklen så klart brænd-

dende, at alle flokkedes og fulgte. Et enigt folk stod nu samlet i kampen for vore umistelige menneskerettigheder. Ganske vist er der nogle, der for tiden taler om, at det kun var nogle få, der var med i frihedskampen, men den påstand er en nazistisk opfindelse. Den er urigtig og skadelig. Den er urigtig, fordi langt de fleste var med på een eller anden måde efter den 29. august, og den er uheldig, fordi den sætter et urimeligt skel mellem nogle få og de mange.

Vi kæmpede ikke mod tyskerne, men mod nazisterne.

Den 9. april angår vort forhold til

Tyskland, og med smerte noterer vi os, at det store flertal i Tyskland sluttede op om de nazistiske brun- og sortskjorter, men vi ved også, at henimod tre millioner tyskere ofrede livet i modstandskampen i Tyskland mod de nazistiske bødler. Vi har savnet dem hårdt i årene efter 1945, da der skal bygges et nyt forhold op mellem Danmark og Tyskland.

I skal ikke blive glemt!

Den 9. april vil vi understrege, at vor modstandskamp ikke var en kamp mod Tyskland og tyskerne, men en kamp mod nazisterne, og derfor ønsker vi altid at vise et åbent

sind overfor demokratiske kræfter i det nye Tyskland.

Vi synes dog, at vi har lov til at føje til, at ingen i dette brobygningsarbejde har lov til af frihedskampens folk at forlange, at vi skal være blåøjede.

Den 9. april tænker vi med taknemlighed på de landsmænd, der ofrede livet i kampen i glad erkendelse af, at der fulgte en bedre dag efter den 9. april. De skabte mulighederne for en 29. august og en 4. maj.

I skal ikke blive glemt. Ofrene var ikke forgæves. I skal ikke blive glemt.

Det er vor hilsen til alle, der satte førlighed eller sundhed til i kampen, og til de efterladte, der ofrede det bedste, de havde.

JOHS. FOSMARK.

☆

NORDMAND I KØBENHAVN

En tidligere norsk kz-fange fra Buchenwald har åbnet en skibshandel i København — Sivertsens Skibshandel.

Sivertsen var en af de norske studenter, der ledede indsamlingen af cigaretter blandt studenterne til det danske politi, da det ankom til Buchenwald. — En af Sivertsens medarbejdere er Roland Andersen, også en tidligere Buchenwald fange, kendt fra Fællesudvalget og arbejdet som formand for civile Buchenwald-fanger.

☆

Dansk NATO-stabschef i Rensborg.

Fredag den 30. marts fandt der i Rensborg en højtidelighed sted i anledning af, at den hidtidige tyske stab for de allierede landstyrker i Sydslesvig og Holsten overgik til at blive en NATO-stab under enhedskommandoen med navnet „Allierede Landstyrker i Slesvig-Holsten og Jylland“.

Ved højtideligheden overdrog den hidtidige tyske chef, admiral Rogge, kommandoen over den ny NATO-stab til den danske generalmajor F. B. Larsen. I højtideligheden deltog æresdelinger fra hhv. Danmark og Tyskland, og ændringen blev markeret ved hejsning af NATO-flaget samt flagene for de nationer, hvis personel indgår i staben.

F. B. Larsen er næstformand for Kammeraternes Hjælpefond.

Chef Sache
Nur durch Offizier

Berlin, den 26. 2. 40 W 40 4)

Betr.: Politische und Verwaltungsmaßnahmen bei einer Besetzung Norwegens, Dänemarks und Schwedens.

Bef. ungenügl. Schwed. 1/3. Vortragenotiz. B. hat. Kapitel IV bei dem neuen Werke. 2/2

1.) Den Erwägungen ist zu Grunde gelegt, daß die Besetzung der nordischen Staaten zunächst in folgendem Umfang beabsichtigt ist:

Den Anst. soll angeschlossen werden. Kaufkraft!

a) Norwegen.
Gesamtes Staatsgebiet wird besetzt.
In erster Linie werden deutsche Stützpunkte geschaffen in Oslo, Arendal, Kristiansand, Stavanger, Bergen, Trondheim und Narvik. *Beide Linien*
Ferner ist gesicherter Betrieb folgender Bahnlinien wichtig:
Oslo - Lillehammer - Trondheim;
Narvik - Riksgränsen - (Lulea).

b) Dänemark.
Besetzung beschränkt sich auf die Stützpunkte Skagen und Frederikshavn. *Off. bei Maßnahme wird bei der Bahnverbindung aus Schleswig durch Jütland nach Skagen und Seeverbindung durch Balte und Sund müssen gesichert sein.*

c) Schweden.
Hafen Lulea und Bahn Lulea - Narvik müssen sicher zur Verfügung stehen.
Sonst keine Besetzung.

Den Anst. soll angeschlossen werden. Kaufkraft!

2.) Die Erwägungen gehen von der Voraussetzung aus, daß

a) Norwegen sich der Besetzung fügt, ohne daß es zu schwereren Kämpfen unter Beteiligung der Bevölkerung am Kampfe kommt;

b) Dänemark und Schweden den deutschen Forderungen auf Sicherstellung der Verbindungen Deutschland - Norwegen stattgeben

1719

Gengivelse af det originale referat af 26. februar 1940, hvori planerne om besættelse af Danmark blev ændret ved overstregninger og planer om besættelse af svensk område helt blev strøget.

En dreng oplevede 4. maj

ved den dansk-tyske grænse

Den unge lærer Povl la Cour skildrer dagene omkring 4. maj, som han i en alder af kun 11 år oplevede dem i Sønderjylland, få kilometer fra grænsen.

Povl la Cour var dreng ved grænsen og kom her til at opleve de sælsomme dage omkring befrielsen.

Maj måned er atter i sigte. Måned med sol, med nygrønt og den minderige 5. maj. Problemer som skatter, Oms og dyrtidsportioner smuldrer bort ved tanken om hin forårsdag i 1945. — Dagen, da kongen igen kunne regere sit folk fra Amaalienborg, da Dannebrog smeldede fra byens tage og ud over det ganske land, hvor besættelsen, befrielsen og folkets jubel steg mod den høje himmel. Oplevelserne var højst forskellige fra den bevægede tid, uens fra land til by, fra nord til syd, men den 5. maj fik plads i vore hjerter.

Jeg var dreng det forår.

Selv var jeg dreng det forår, elleve år gammel, og boede sammen med min familie i landsbyen Abild, fire kilometer nord for Tønder. Her bestyrede min fader det danske forsamlingshus, samtidig med at han holdt højskole, friskole og drev landbrug. Vi havde fulgt med i krigens gang — den store 2. verdenskrig med al dens gru og rædsel, sådan som den fængede ud over næsten hele jorden. Vi havde jublet over de allieredes fremgang i 1944 og ikke mindst i foråret 1945.

Ved den dansk-tyske grænse fulgte jeg på nært hold den tyske værne-

magts sidste ynkelige tilstedeværelse på dansk jord. Her torndede ingen kanoner, soldater blev ikke lemlæstet på frygteligste vis, ingen krigskorrespondent kender stedet, idet Abild blot var et forsyningsområde i den for krigshandlingernes skyld jammerlige periferi. Herfra afgik nogle af de allersidste forsyninger til fronterne for at udskyde den endelige tyske kapitulation en uge, måske kun en dag.

For millionbeløb tilintetgjordes kostbart materiel.

Til sidst ophørte ethvert tilsyn med materiellet, intet blev vedligeholdt, og efterhånden gik man bevidst over til at tilintetgøre beholdningerne med alle til rådighed stående midler. For millionbeløb blev der bare slået i stykker, og især ilden blev værne-magtens hjælper.

Et andet dagligdagsbillede var de mange invalide soldater, der kom fra fronterne, støttende sig til deres krykker, og blandt dem så man gazebind, ombundet et hoved eller en arm. Overalt i vor lille by var der indkvarteret soldater, således mange hundrede på de største gårde, og hos os havde vi vel et lille hundrede.

Vor skole var blevet indrettet som hovedkvarter, og det med den tyske grundighed, idet hver stue og hver ting nøje var bragt i orden efter forskrifterne.

Men også her blev det til kaos. Gymnastiksalen tjente i begyndelsen som sovesal, men det var den ikke længe, og jeg husker tydeligt, hvordan den efterhånden fyldtes med brædder, ituslåede møbler, spredte halmneg, gule ærter, trillende ud over gulvet, og en sort røg bølgede ud af flere ødelagte vinduer. Biblioteket blev til lager for surbrød, der blev stablet til loftet.

Et par værelser var først opholdssted for højerestående officerer, snart blev de i takt med det stigende antal

soldater i byen omdannet til barberstue, skomagerværksted og endda et posthus, men snart standsede også disse vigtige institutioner deres virksomhed.

Danske sabotører fandt skjulested i det tyske kvarter.

Mod haven havde vi fået lov til at beholde et par værelser og vort køkken, men der var kneben plads til vor store familie, men stor nok til, at far ofte husede danske sabotører, et opholdssted, der for dem var aldeles sikkert, thi hvem kunne finde på at tro, at det tyske hovedkvarter husede den slags.

I gymnastiksalens omklædningsrum var der køkken for byens samtlige soldater. Herfra udgik den eneste uddeling af varm mad, og soldaterne måtte ofte vente i timevis for at få et kogekar med en varm portion af dagens ret. Man vil kunne forestille sig, hvordan vor have så ud efter en dag, hvor der var blevet udleveret stegt sild, især efter at disciplin var noget, den enkelte soldat havde glemmt. Der var sildeben overalt: I staudene, på havegangene og endda i vort kære lille vandbassin.

Forvirringen hos tyskerne efterhånden fuldstændig.

Når en af de mange influenza-epidemier hærgede, var stanken uudholdelig, og overalt så man steder, hvor en soldat havde efterladt den føde, som han lige havde indtaget. Vi andre slap heller ikke fri, men blev ramt af sygdommen mere end én gang.

Vel var der for soldaterne gravet nogle latriner, men ak, for få, og snart var da også hvert levende hegn, hver lille lund og mange tørveskure mærket af at være benyttet af trængende soldater. Forvirringen var efterhånden fuldstændig. Over alt herskede der kaos.

En uhyggelig hændelse indtraf en søndag, der kunne have ført til en alvorlig ulykke. Vi ventede gæster til en familiefest, og ude i køkkenet havde min mor fars på stegepanden, og hun var for et øjeblik gået hen til vasken for at pille kartofler. Med et lød der et vældigt drøn fra kom-

furet, og et hul i loftet viste, at den vej var stegepanden gået. Årsagen var uden tvivl nogle patroner, der sammen med tørvenerne var kommet i fyret. Heldigt var vi sluppet med fars over hele det nyskurede køkken, men med vor mor i behold.

Det svirrede med rygter.

Vi var nu midt i april. Krigens afslutning stod nær. Alle vidste det, men på hvilken måde ville det ske? Skulle der kæmpes om hver meter jord også her?

Sindsstemningen steg, som dagene gik. Snart fortalte rygterne, at englænderne nu kun stod tyve kilometer fra grænsen, men de tyve kunne så dagen efter blive til hundrede.

En dag gik min far og jeg på hovedvejen mod Tønder, da der imod os kom en ældre herre cyklende, alt hvad hans kræfter kunne klare. Da han nåede os, sprang han af cyklen, og vi så, at tårerne løb fra hans øjne, da han betroede os, at nu var englænderne i vor naboby Jeising. Dog, denne mand græd glædens tårer for tidligt, thi vore befriere var hverken der eller i Holsten på det tidspunkt. Men de følelser, han der på hoved-

vejen gav frit løb, gjorde i hvert fald et stærkt indtryk på en dreng.

Brølede kampvogne.

De sidste dage før den 5. maj var ophidsende til det uudholdelige. Snart gjorde tyskerne sig klar til en sidste modstand med bl.a. tunge kampvogne, hver af dem bemannet med en SS-soldat som fører for vognmandskabet.

Disse tunge køretøjer brølede gennem byen og blev opmarcheret på vejen til Tønder, hvor de gjorde den øvrige færdsel på hovedvejen livsfarlig, og egnens folk kørte derfor ofte store omveje for at undgå hovedvejen. Men dagen efter en sådan foretagsomhed kunne de udvise en modløshed, en opgivenesshed, hvor mange fordrev tiden med at lave små hvide flag.

Højskoleforstanderens familie evakueres.

Den fjerde maj var situationen igen akut. Vi fik besked om, at vor skole ville blive sprængt bort, hvis det kom til krigshandlinger, måske samme aften. Så tog vi afsted i hestevogn, idet vi børn kom bag i vognen blandt dy-

ner og andre nødvendige sager, og det blev en lang og anstrengende køretur på grund af den stærke trafik på vejene. Bestemmelsesstedet var en større gård noget fra byen, hvor vi sammen med flere andre blev huset på bedste måde.

Befrielsesfest på en dansk gård.

Men samme aften kom glædesbudskabet om den tyske kapitulation. Og nu kan det nok være, at vi festede på gården. Derefter var der ingen grund til at blive, og vi tog hjem sent på aftenen, mætte af glæde og med de store forventninger til dagen imorgen. Højdepunktet den 5. maj var, da vi rev den tyske radio-antenne ned fra flagstagen og lod Dannebrog gå til tops.

Det forladte krigsmateriel blev drengenes paradys.

Men i særdeleshed kan jeg ikke glemme det eventyr, et sandt eventyr, som vi drenge oplevede det midt i al den kaos, som blev fuldstændig i ugerne frem mod den 5. maj og en god tid derefter, idet der i Abild var et overflødhorn af materiel, hørende til krigsmagten, som enhver

Det danske forsamlingshus „Abild Landbohjem“ ved grænsen, fire kilometer nord for Tønder. Stedet var i foråret 1945 hovedkvarter i et tysk forsyningsområde, som i tiden omkring den 5. maj blev et sandt kaos.

2198

Silkeborg

Akkumulatorcentral

Remstrups Gaard

Søndergade 23

Akkumulator-batterier til:

Automobiler

Motorcykler

Traktorer

El-værker

Telefoner

m. m.

Telefon nr. **2198** Hans Kristensen

Prvt. Sejs . Telf. 6117

TH. LAURSENS BOGTRYKKERI

TØNDER

TØNDER LANDMANDSBANK A/S

BLENNERS DAMPVASKERI

TØNDER

CHR. NIELSENS TØMMERHANDEL

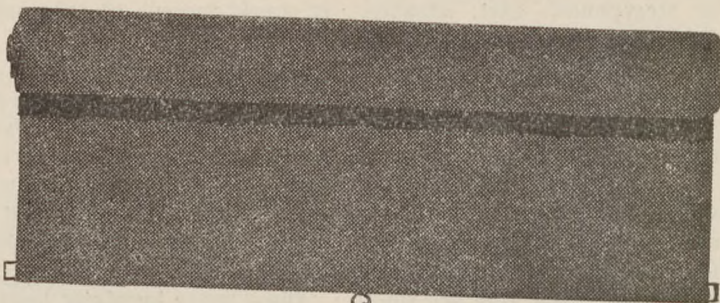
GØRDING

HOLSTED SPARE OG LÅNEKASSE

VAMDRUP SPAREKASSE

AXEL HOLST MASKINFORRETNING

Holsted

BØRGE OUTZE

DANMARK UNDER DEN ANDEN VERDENSKRIG

Et storværk, der kaster nyt lys over den mørkeste tid i Danmarks historie

Meget af det vældige stof er hentet fra hidtil ukendte eller utilgængelige kilder, blandt andet fra den tyske generalstabs efterladte dokumenter, genoplevet og genfortalt af en aktiv journalist og aktiv modstandsmand.

1. OPLAG UDSOLGT

klip her

Undertegnede bestiller herved

pr. giroindb.kort
pr. postopkrævning
kr. 12,50 pr. hæfte
PORTOFRIT TILSENDT HVER MÅNED
ialt 24 storhæfter
med mange illustrationer.

Kan sendes
u franco
vi betaler
porto'en

Nr. 3

.....
navn og stilling

.....
adresse

.....
Bestillingskort til:

T. BUNDGÅRDS BOGHANDEL

H Ø J E R, SDJ.

reserveret
postvæsenet.

rask dreng gerne ville tilegne sig. Og da opsynet med disse herligheder efterhånden hørte helt op, var det muligt for os at gøre stadig bedre og bedre erobringer. Først småting som en ladeskinne og tomme patronhylstre, af dem havde de fleste drenge flere hundrede. Vi pudsede hylstrene blanke, legede med dem og spillede om dem. Men snart blev de ombyttet med skarpladte patroner, og vi besad nu også stålhelme, gasmasker, pudsegrej til våben og mange andre effekter, som tidligere var sjældne ting. Vore gemmer udvidedes bestandigt. Almindelighederne blev kastet bort for at give plads til nye erhvervelser, som blandt drengene havde en højere kurs.

Et par drenge havde nu hver deres eget gevær, hvoraf det ene blev fundet på et ladeloft, og det andet i et buskads. Vi andre fulgte snart efter på denne våbenjagt, og da alle var blevet bevæbnede, afholdtes der livlige konkurrencer i adskillelse og samling af våbnene på kortest tid med og uden bind for øjnene.

Nye fabrikater af geværer blev fundet og nu også maskinpistoler og endog et maskingevær. Dette sidste var dog for tungt og indgik derfor ikke i det, man kan kalde for normalbeholdningen. Våbnenes mekanik blev undersøgt i mindste detalje, og lysten til at afprøve deres funktionering vakttes. Til skydeplads valgte vi en mark i nærheden af en lille skov nogle kilometer fra byen, og her blev de første skud afgivet under strengt tavshedsløfte for de indviede.

Drenges leg med farlige våben.

Våbnene virkede upåklageligt, og glæden var stor. At denne form for drengelig var forbundet med den største fare er indlysende, men ret skal være ret, forsigtighedsregler havde vi. Således husker jeg, at man aldrig sigtede på nogen, selvom geværene var afladte — for man kunne aldrig vide. Efterhånden tog skudlarmen til, thi nu havde også de voksne fundet fornøjelse ved den sport, og vi drenge kunne som følge deraf lægge vor skydebane nærmere byen. Ved gårdene rundt omkring i

byen afgav de tyske soldater skud med pistoler eller geværer mod stålhelme, flasker og konservesdåser. Skud hørtes dagen lang, men det var umuligt at bortskyde de mængder af skarp ammunition, som lå tilgængeligt overalt. Vi fandt derefter på at lave sjov med krudtet fra de skarpladte patroner. Projektilet blev brækket af hylstret og krudtet hældt ud, og antændte man det, så man en fornejelig lyseblå flamme.

Siden fandt vi på nogle indviklede arrangementer, som vi kaldte flamme-kasterkrig. Det gik ud på, at det

meste af krudtet forblev i hylstrene, som så blev lagt over for hinanden to og to. Antændtes den ene af dem, spydede den ild på den over for liggende, hvorefter den lod ilden gå videre til den næste i rækken. Det helt store blus lavede vi, når krudtet fra flere end tredive patroner hældtes i en tom gasmaskedåse, og når vi antændte denne, blev flammerne ofte to meter høje.

Faren ved at afbrække projektilet af en patron er jeg ikke i stand til at bedømme, men skal blot tilføje, at det blev gjort i tusindvis af gange.

De tyske soldater forblev i kasernerne den historiske nat mellem den 4. og 5. maj 1945. Men allerede om morgenen tiltrådte de første afdelinger tilbage-toget. Endeløse kolonner marcherede fra København ad hovedvej nr. 1 til Korsør, hvor DSB's færger ydede dem den sidste fribefordring på dansk grund. Her er en enhed af værnemagten under et hvil sunket sammen i fortvivelse. Fodret med nazistiske floskler fra skoledagene og senere i Hitlerjugend om sit fædrelands uovervindelig og om de tyske overmennesker sidder han her ved en sjællandsk vej — og kan ikke finde ud af det.

K. DIDERIKSEN

SPEDITION - STEVEDORING
ESBJERG

JOHAN OLSEN & CO. A/S

BYGNINGSARTIKLER
ESBJERG

E & C's

HØNSEFODERFABRIK A/S

ESBJERG

H. NORDLAND-HANS NORDLAND
A. STENTEBJERG
STATSAUT. REVISORER ESBJERG

THORVALD BORNHØFT
ESBJERG

W. CHR. FRIKKE A/S
JERNBANEGADE 50 - ESBJERG

CENTRALTRYKKERIET
ESBJERG

K. PETERSEN
URMAGER & GULDSMED
KONGENSGADE 39 - ESBJERG

BLOMSTER-BODEN
TORVEGADE 62 - ESBJERG

„TILMAR“
NYHAVNSGADE 7 - ESBJERG

Man hygger sig i

C. M.s Cafeteria

Varmt og
koldt køkken

Populære priser

Central Magasinet - Esbjerg

ESBJERG OG OMEGNS SPAREKASSE

A/S BRØDRENE NISSEN
ESBJERG

HUSTØMRERNE ANDELSELSKAB
ESBJERG

BRØDRENE LEERVAD
NORGESGADE 41 — ESBJERG

ESBJERG BANK
AKTIESELSKAB

J. LAURITZEN's EFTF.
MÆGLERFORRETNING
HAVNEGADE 61 ESBJERG

BRØDRENE MATHIASEN
NYHAVN — ESBJERG

SPARE- OG LAANEKASSEN FOR
VARDE BY OG OMEGN

ANDELSMEJERIET

VARDE

Mere krævende opgaver.

Det var ikke kun af våbnene, at vi lærte mekanisk snilde, idet der overalt var rige muligheder for at prøve vore evner. Værktøjssæt hentedede vi fra bilerne og var dermed i stand til at kaste os over mere krævende opgaver som f.eks. elektromotorer, radioer og mange forskellige slags måleapparater. En tid var det på mode at samle på magneter, og jagten gik da efter alle slags motorer, som blev adskilt for netop at finde den magnet, der kunne måle sig i kappestriden, i hvilken det gjaldt om at løfte den tungeste genstand.

Pludselig kom der ungarske soldater med hundreder af heste til byen, hvor de blev til en slem plage, da det kneb med græs til så mange gamle frontheste.

Haverne raseres.

Jeg husker således en indhegning, hvor der efterhånden ikke var et grønt græsstrå tilbage, og enden blev da også, at de passerede grøft og hegn og gjorde stor fortræd i haverne. Særlig galt blev det en nat med tordenvejr, som gjorde hestene bange, hvorfor de passerede indhegningerne i store flokke. Mange af byens mænd måtte da natten igennem fange og indelukke de arme dyr. Al vor tid gik nu sammen med hestene, hvoraf flere var fine ridedyr, af hvilke vi udvalgte de bedste. Vi trak dem ud på markvejene, hvor vi lod dem gå i tøj på udmærket græs. Og så længe de forstod at bruge benene, passede vi dem i grunden godt, og dagen igennem øvede vi os i den ædle ridesport.

Så måtte bilerne holde for.

Omsider kunne vi også indtage bilerne, som stod opmarcheret på de fleste gårdspladser. Der var flest lastvogne, men også enkelte personvogne samt en del specialbyggede vogne. Først tillod vi os at sidde i dem, og hver dreng havde sin, men længe varede det ikke, før vi begyndte at pille, og snart svingede retningsviserne ud og ind, og hornenes liflige musik forkyndte, at bilerne var drengenes interesse for øjeblikket.

En dag sad min søster i en lastvogn og kom vist ved et uheld til at træde på selvstarteren, så at vognen, der stod i gear, gav et ryk fremad. En tysk soldat, der havde siddet på bagsmækken, hvor han fortærede sin knapt tilmålte middagsration, faldt og nåede ikke at redde sin mad. Skyndsomst flygtede min søster hur-

Efter den 5. maj strakte kolonner af besejrede tyske soldater sig ned gennem Sønderjylland. Nogle af kolonnerne var mere end 30 km lange, som f.eks. denne, der er fotograferet på vejen fra Tønder til grænseovergangen ved Sød. Desillusionerede, trætte, slagne afleverede de tyske soldater deres våben til brigadesoldaterne, modstandsfolkene og englænderne ved grænsen. Våbnene kastede de uden større sorg, men de gjorde vrøvl, når de skulle af med de levnedsmiddelpakker, de havde taget med fra Danmark.

<p>KINO-PALÆET RANDERS</p>
<p>CHR. BIRK URMAGER OG OPTIKER HOUMEDEN 5 - RANDERS</p>
<p>CHR. RASMUSSEN's MØBELETABLISSEMENT A/S VESTERGADE 14 - RANDERS</p>
<p>A/S RANDERS PAPIR-COMPAGNI VESTERGRAVE 34</p>
<p>C. MÆRSK-ANDERSENS EFTF. RANDERS</p>
<p>A/S KJELDEN & LARSEN AUTOMOBILFORRETNING RANDERS</p>
<p>ERIC OLSEN & CO. INTERNATIONALE TRANSPORTER RANDERS</p>
<p>A/S BAGERMESTRENS RUGBRØDSFABRIK RANDERS</p>
<p>SØREN J. BALLE TØMRERMESTER RANDERS</p>
<p>V. MOESGAARD NIELSEN KIRKETORVET 2 - RANDERS</p>

<p>AKTIESELSKABET BRYGGERIET „THOR“ RANDERS</p>	
<p>AKTIESELSKABET STRØMMENS HANDELSSELSKAB RANDERS</p>	
<p>AKTIESELSKABET RANDERS ASFALT & TJÆREFABRIK</p>	
<p>A/S H. P. HANSENS MØBELINDUSTRI RANDERS</p>	<p>B. JOHANNSEN HOUMEDEN 12 - RANDERS</p>
<p>AKTIESELSKABET TRIFOLIUM FRØ RANDERS</p>	<p>OSVALD NIELSEN ENTREPRENØR</p>
<p>A. O. HANSENS EFTF. RANDERS</p>	<p>BYRGE TORVEGADE 1 - RANDERS</p>
<p>RANDERS BYOMNIBUSSER A/S</p>	<p>I/S RANDERS SALATFABRIK KRISTRUPVEJ 63 - RANDERS</p>
<p>RANDERS JERNSTØBERI HVIDEMØLLEVEJ</p>	<p>DICH & BACH VESTERGADE 21 - RANDERS</p>
<p>AKTIESELSKABET NORDISK KAFFE-KOMPAGNI MORTEN BRØRUPSGADE 12-14 AARHUS</p>	<p>K. WILCKEN LAURSEN VAND- OG GASMESTER OLE RØMERSGADE 65 - AARHUS</p>
<p>E. B. M. ØSTERGADE 1 - AARHUS</p>	<p>HERMANSEN SØNDERGADE 56 - AARHUS</p>
<p>VICTOR HANSENS EFTF. ved O. HUNICHE HANSEN Skanderborgvej 101 A - Aarhus</p>	

tigst muligt gennem tørveskuret efter denne hendes første køretur med hende selv ved rattet. Jeg lærte nu ikke at forstå gearernes samspil med kobling og selvstarter, men jeg husker derimod, at et par af mine kammerater førte egen erhvervet vogn på nogle markveje nord for byen.

Lange rækker af slagne, tyske soldater.

Hver eneste dag marcherede tusinder af tyske soldater gennem vor by mod syd. De kom i tætte kolonner, nogle syngende, andre tavse, mærket af sorg og bitterhed. Nord for Tønder blev de visiteret af nogle få engelske soldater, hvorfor de tog umådelig lang tid at slippe igennem dette nåle-øje. Køen af soldater, der ventede, var ofte flere kilometer lang, og tiden anvendtes til at bortkaste værditing, som de havde hørt, at de ikke kunne føre med over grænsen. Men også fra den marcherende kolonne kunne man se, at soldaterne smed pengesedler, mønter, rationeringskort og meget andet fra sig på vejen og i grøften.

Mønter blev opsamlet i spande.

Vi samlede da mønter i den helt store stil, således havde jeg en spand fyldt med skinnende mønter fra de fleste lande i Europa. Men de fleste var danske, og af dem samlede min broder på dalere og jeg på enkroner, som vi kom i en tom kiksdåse. Dog, jeg har ikke købt bil for denne opsparing, idet min pengespand og dåsen med enkroner sammen med mine våben og meget andet blev afleveret til det genoprettede danske politi. Politiet kom selv og spurgte efter vore samlinger, og det at se en dansk betjent igen, kunne vi ikke stå for.

„Tak min dreng“, sagde betjenten, og væk var alle mine kære erhvervelser. Vi måtte ikke modtage penge af tyskerne for far, om de så blev stukket i lommerne på os. Som et eksempel på deres iver for at forære de for dem snart værdiløse penge bort, kan jeg nævne, at de på en gård stoppede pengesedler ned i træskoene på en gårdejer, medens han malkede sine køer. Men en dag var der blevet

stjålet fodboldstøvler fra min broder og mig, og da det ikke kunne være andre end soldaterne, der var gerningsmændene, gav far os lov til at samle op til et par nye. Vi jog ud i grøfterne, og i løbet af et par minutter havde vi samlet halvtreds kroner. Jo, der var nok af dem.

35.000 kroner indsamlet af børn på een dag.

Efter hvad jeg har fået fortalt, lykkedes det politiet blot på en dag at tage femogtredive tusinde kroner fra børn, der samlede i grøfterne og på vejene. Det fortæller noget om mængden.

Sidst vil jeg mindes, hvordan en kammerat og jeg sad på en grøftkant en solrig dag. Vi delte et lille franskbrød på langs, kom tommetykt lag smør på begge stykker, og hvilket lækkert måltid var ikke tilberedt! Og omkring os lå flere penge, flere rationeringsmærker, så det var altid maven, der måtte sige stop.

En gang i løbet af sommeren kom CBU med et større antal lastvogne, og de var i stand til på et par uger at rydde op, således at eventyret på ondt og godt for os drenge var uigenkaldeligt forbi. Senere, når vi gravede i haven, kunne vi støde på en lille guldklump i form af nogle mønter, og fra byens damme fiskedes nu og da ting op fra den minderige tid.

Nogle har ment, at disse oplevelser minder en del om Hans, der var udenlands. Thi, det med guld på gaden var i Davidsstaden og ikke i landsbyen Abild. Men spørg folk på egnen der, og det vil vise sig, at Hans denne gang har talt sandt.

POUL la COUR.

BISMARCK-TIDENS AND EKSISTERER IKKE MERE

Tysk institut-direktør tror på ægtheden af tyske demokratiske følelser.

Dansk-tysk Oplysningsudvalg holdt torsdag d. 22. marts møde i Ingeniørhuset i København. Lektor Jørgen Hatting bød velkommen. Dagens foredragsholder var dr. Paul Franken fra Bonn. Emnet var „Den tyske ungdom og Tyskland af i går og i dag“.

Dr. Paul Franken, der på grund af sin politiske overbevisning sad i koncentrationslejr fra 1937 til 1939, er rektor for den pædagogiske højskole i Vechta og direktør for „Bundeszentrale für Heimatdienst“ i Bonn. Denne institutions opgave er at styrke den demokratiske bevidsthed på europæisk grundlag. Centralen udgiver bl. a. det politiske tidsskrift „Das Parlament“, desuden bøger og pjecer om Tysklands nyere historie, bl. a. vedrørende Hitlertiden.

Foredragsholderen sagde, at 1945 var skelsættende. Nationalstaternes epoke sluttede i dette år. Nu er det verdensanskuelserne, ideologierne, der er dominerende; USA på den ene side og Sovjetunionen på den anden — med Kina som den kommende tredje verdensmagt. Ingen ville i 1945 have troet, at der 17 år senere i Vesteuropa ville herske forhold, der i det store og hele var præget af amerikansk levestandard. Vi er blevet revet med af den amerikanske strøm, og vi skal ikke alene være opmærksomme på den sovjetiske fare, men også på den amerikanske standardisering.

Dr. Franken kom naturligtvis også ind på nazitiden og sagde, at man kunne rejse det spørgsmål, hvorfor det dengang kom så vidt. Men det er der jo skrevet mange bøger om. Man kunne også spørge sig selv, om man havde gjort tilstrækkeligt for i tide at hindre udviklingen, om man havde været modig nok. Til sidst endte det i hvert fald med, at kun værnemagten eller den tabte krig kunne gøre en ende på nazismen . . .

Givet er i dag, at nationalstatsmentaliteten og Bismarck-tidens ånd ikke eksisterer mere. Man kan spørge, hvorfor det åbenbart falder tyskerne så let at acceptere det vestlige demokrati. Svaret må blive, at de ny politiske følelser i Tyskland er ægte, fordi man véd, at den vestlige verden har værdier at forsvare: kristendom, sociale goder, retsstaten og den personlige frihed. Det ny tyske demokrati har erkendt, at det er værd at slutte op og værne om alt dette.

ESBJERG KOMMUNE

DEN DANSKE LANDMANDSBANK
AKTIESELSKAB
ESBJERG AFDELING

J. P. CLAUSENS EFTF.
TORBEN OXBØLL
STATSAUT. REVISOR - ESBJERG

KAJ BRAAD's
BOGHANDEL
KONGENSGADE 87 - ESBJERG

PELSDYRAVLERNES
FISKEOPKØB
v/ OSCAR WILHELMSSEN
ESBJERG

VESTJYSK
SILDEOLIEINDUSTRI
ESBJERG

EMIL PEDERSEN
TØMRERMESTER
HAVNEGADE 170 - ESBJERG

TOBIESENS PAPIRHANDEL
KONGENSGADE 47 - ESBJERG

J. ANDERSKOUV OG
A. T. THOMSEN
RÅDGIV. INGENIØRER - ESBJERG

ANDERSEN & ENGELUND
BYGNINGS- og INVENTARARB.
NORGESGADE 51 - ESBJERG

A/S VESTJYDSK KRYSTAL-
ISVÆRK
ESBJERG

AKTIESELSKABET
C. J. CHRISTENSENS PAPIRHANDEL
ESBJERG

A/S ESBJERG JERN- OG STAALFORRETNING

RESTAURANT »*Parkeston*«
GL. HAVN — ESBJERG

CARL LARSENS EFTF.
SPEDITION — FORWARDING AGENTS
ENGLANDSKAJEN — ESBJERG

THE BORDEN COMPANY A/S
ESBJERG

NORDISK GULF — GAS A/S
ESBJERG

HANDELSBANKEN I ESBJERG

AKTIESELSKABET VARDE BANK
ESBJERG AFDELING

REVISIONSSELSKABET I ESBJERG
STATSAUTORISEREDE REVISORER
KONGENSGADE 89

AAGE HENNINGSEN
RÅDG. CIVILINGENIØR M. ING. F. - F. R. I.
TORVEGADE 12 — ESBJERG

DAGBLADET VESTKYSTEN

ESBJERG

De såkaldte »asociale« og den »symbolske erstatning« fra Tyskland.

I „Pigtråd“s martsnummer har en indsender rejst dette vigtige problem.

Man må jo, som Fosmark bemærker i sine kommentarer, erindre, at det var besættelsesmagten, der gav en stor gruppe medborgere betegnelsen „asociale“. Vi andre er sikkert enige om, at man kun kan anvende betegnelsen asocial om en person, såfremt man har et nøje kendskab til pågældendes væremåde. Derfor og uden omsvøb! Såfremt indsenderens oplysninger om sig selv — er rigtige, og dette kan jo med lethed kontrolleres, så må de afgørelser, der er truffet i hans sag, være afgjort på forkert grundlag, f. eks. fejlagtig fortolkning af § 8. Er dette tilfældet, må det berettigede til en genoptagelse af sagen.

Men betegnelsen „asocial“ i forbindelse med lov nr. 475 rækker langt videre. Hvem og hvad er asocial? Når en arbejder blev arbejdsløs på grund af arbejdsmangel i de første besættelsesår, henvendte man sig i sin fagforening. Hvad skete der så? Assistenten på kontoret måtte meddele: I henhold til Kjærbøls cirkulære kan du ikke meldes arbejdsløs. Der er arbejde i lufthavnen ved Aalborg, eller i Tyskland. Mange betakkede sig for disse tilbud og gik måske på kaffebar for at tænke over den vanskelige situation. Og da kunne det jo hænde, at han blev taget af tyskerne og sendt til KZ som erhvervsløs. Eller et andet eksempel: En mand havde under sin læretid begået et mindre tyveri i virksomheden, og politiet blev indblandet. Manden blev udlært og fik senere egen virksomhed med flere beskæftigede. Da tyskerne selv overtog politimyndigheden, fandt de en del gamle kartoteker. Og for at demonstrere Tysklands høje retsmoral, hentede de blandt mange andre også denne mand og sendte ham til KZ. Var de her nævnte personer unationale eller asociale? Kære læser, spørgsmålet skal besvares, men afgørelsen skal ikke træffes af — tyskerne eller andet juristeri — men af dig og mig. Thi jeg er angst for

denne generelle anvendelse af betegnelsen „asocial“.

Det af indsenderen fremdragne problem og andre tilsvarende må kunne løses ved en efterkontrol af de givne forhold og en evt. genoptagelse af sagerne. Kan dette ikke lade sig gøre på grund af de hidtil gældende love, må sagerne videreføres sammen med de andre for os tidligere fanger uløste spørgsmål.

Vi politiske KZ-fanger har fra den danske stat fået en torterstatning for den uretfærdige behandling, Danmarks regering og politi udsatte os for under besættelsen. Vi har fra Tyskland fået en symbolsk erstatning for de lidelser, man påførte os i lejre og fængsler. Men endnu mangler vi lønafregning for det tvangsarbejde, vi måtte udføre i disse lejre. Foreningerne for os tidligere fanger må nu samlet og enige forstærke arbejdet, så vi får denne arbejdsløn udbetalt, før vi alle er døde.

Med hilsen

Rudolf Larsen,

Præsteløngen 7, København NV.

Der er et ankenævn til behandling af alle afgørelser i erstatningssagerne, og vi har hidtil ikke truffet på tilfælde af afgørelser, der var urimelige. Det store antal k-z-fanger fik dog betegnelsen politiske, d. v. s. antinazistiske.

Med henblik på det sidste punkt i Rudolf Larsens læserbrev, vil vi gerne gøre opmærksom på, at det store antal internerede er indespærret på et tidspunkt, da Danmarks regering og politi var hat fra bestillingen af okkupanterne.

Vi ser gerne spørgsmålet nærmere belyst om krav til Tyskland om erstatning for tabt arbejdsfortjeneste.

Det er jo rigtigt, at den symbolske erstatning ikke tager sigte på dette forhold.

F—k.

BØGER

Gerhard Uhde: „Lioba lever“.
163 sider. De Unges Forlag.

„Lioba lever“ er en skildring fra Tyskland under 2. verdenskrig. Der

fortælles om menneskets kår i en totalitær stat i undertrykkelse. Mennesker, der i det tyske folks navn blev hadet, forfulgt, myrdet — udelukkende for deres sandhedskærlighed og deres tro.

For også i Tyskland var der mennesker, som midt i k-z-rædslerne og i fængslerne hentede kraft og styrke i kristi forjættelser og fik hjælp i dette til at gå døden i møde på skafottet.

Een af dem var den unge pige, som Liobas skikkelse er tegnet efter.

Det var en ung, kvindelig keramikker, Cato Bontjes van Beek fra den lille landsby Ficherbude ved Bremen, som har stået model til „Lioba lever“.

Bogen skildrer hendes dybe tro på Gud og hendes tapre overvindelse af angst for døden og bitterhed mod dem, der var skyld deri.

En kunstner, der stod hende nær, skabte efter hendes henrettelse — ud af sin store smerte — en St. Michaelsfigur, der blev anbragt i den lille landsbys kirke. For englens fødder blev lagt en bog, i hvilken alle fra nær og fjern kunne skrive navnet på den eller dem, som krigen havde berøvet dem.

Alle, uden hensyn til konfession, land eller politisk overbevisning.

Dette skete for at gøre den unge piges sidste ord til virkelighed, disse ord, der stod i hendes afskedsbrev: „Om blot alle mennesker ville elske hinanden lige så højt, som jeg elsker dem“.

„Lioba lever“ er en bog om kærlighedens sejr over hadet, den levende tros sejr over døden.

NICOLINE FOSMARK.

Lysenes aften

Kammeraternes Hjælpefond indbyder til besøg i Ryvangen fredag den 4. maj.

Ved mørkets frembrud tændes lysene på hver enkelt grav, ligesom der vil blive nedlagt blomster ved hver gravplads.

Der vil blive dæmpet musik ved monumentet hele aftenen.

AMAGER MØBELCENTRUM

v/ OLE OLSSON & SØN
AMAGER BOULEVARD 132
KØBENHAVN S.

CITY BASAREN

H. C. ØSTERGAARD
PARFUMERI-LEGETØJ
KØKKENUDSTYR
NÆSTVED

**BRAAES
BOGHANDEL
NÆSTVED**

**A/S BOTVED BOATS
VOLDEN - SLAGELSE**

**SLAGELSE
MASKINSNEDKERI
JERNBANEGADE 26**

**I. P. HUSET
SLAGELSE**

**SKANDINAVISK
FILT- & VATFABRIK
BREDEGADE 17 - SLAGELSE**

**E. M. DANIELSEN
AUT. ELEKTRO-INSTALLATØR
ALGADE 18 - VORDINGBORG**

**AKTIESELSKABET
DISKONTO- OG LANE BANKEN
MARIBO**

**HOLBECKS
FAJANCEFORRETNING
AKTIESELSKAB
Odense**

**SPARE- OG LANEKASSEN FOR
BOGENSE OG OMEGN**

VESTERBROGADE 65 — KØBENHAVN V.
VÆRKTØJSMASKINER

HARBOES BRYGGERI A/S

SKÆLSKØR

**AKTIESELSKABET
SKÆLSKØR LAANE- OG DISKONTOBANK**

**BLAUENFELDT & TVEDE
MEJERILABORATORIUM, KEMISKE FABRIKER
SVANEVEJ 3-7 — KØBENHAVN NV.**

**HOLBEK JERNSTØBERI
AKTIESELSKAB**

**A/S SYDSJÆLLANDS JERNFORRETNING
NÆSTVED**

**LUXOL KEMISKE FABRIKKER
AKTIESELSKAB
NÆSTVED**

**NÆSTVED DISKONTOBANK
AKTIESELSKABET**

**GLOBUS RADIO
JERNBANEGADE 42 - HASLEV**

**N. EILERSEN A/S
SKAMBY**

**H. C. OLSEN
JYDSK ULDVARE
HOLBÆK**

Katharsis

Forholdet mellem udrensningen i Tyskland og det nye europæiske fællesskab er i Flensborg Avis for 3. april emnet for en ledende artikel i bladet. Den gengives her, da den afspejler både realisme og megen modenhed.

Et europæisk fællesskab kan ikke blive til noget godt og varigt og rigtigt, med mindre der i forbundsrepublikken for ramme alvor gennemføres en udrensning af belastede nazister.

Dette er så klart som solen, „Europa“, sammen med Tyskland (Vesttyskland), er betinget af det virkelige åndelige opgør med fortiden.

Dette opgør er et stort og svært kapitel, hvad såvel tyskere som ikke-tyskere fuldtud fatter. Men netop den ægte europæiske ånd vil jo kunne komme tyske naboer og allierede på en måske afgørende måde til hjælp, hvor det drejer sig om at få bugt med den præsisisk-altyske og den nazistiske fortids onde ånder.

Det er indlysende, at der ovenpå alt det skete må være meget at gøre — for en periode, der vil vare længere end blot få år.

Skal fællesskabet virkelig kunne lykkes, så vil der blive brug for andet end negativitet, anti-indstilling og dom; der bliver brug for medmenneskelig forståelse og hjælp.

At der endnu er meget at gøre m. h. p. det vigtige kapitel, der hedder „opgøret med fortiden“, på tysk „Bewältigung der Vergangenheit“, det illustreres på ét enkelt felt ved nedenstående Ritzau-rapport fra Vestberlin:

Antallet af tidligere SS- og Gestapofolk, som i dag er i politiets tjeneste i Vesttyskland, løber op i titusinder.

Denne oplysning fremsattes over for RB's korrespondent i Berlin af en talsmand inden for politi-etaten på baggrund af de sager, som fra dansk hold er rejst omkring nuværende politifolk, som i krigsårene har været knyttet til SS og Gestapo i Danmark.

De bølger, der er sat i gang i anledning af sigtelserne mod politiråd Graurock i Berlin og Kriminalmeister Christian Jessen-Mikkelsen i Kiel,

har tydeligvis bidraget til at skærpe de vesttyske politiske myndigheders opmærksomhed over for tidligere SS- og Gestapofolk, som i efterkrigsårene atter har fået stillinger inden for politiet.

Der er i den seneste tid i Vesttyskland foretaget flere retsforfølgelser mod nuværende politifolk, som trods „efterprøvning“ er blevet afsløret som krigsforbrydere.

Således blev lederen af ordenspolitiet i byen Giessen i Vestfalen forledet idømt 3 års tugthus for som SS-officer på østfronten at have været ansvarlig for russiske jøders likvidering. To andre tidligere SS-officerer, der havde gjort tjeneste ved samme afdeling, idømtes samtidig mindre tugthusstraffe. Tilsammen dømtes de for at være ansvarlig for 1.600 russiske jøders død.

De genansatte politifolk og andre, der ligeledes var tjenestemænd i Tyskland før krigen, fik atter adgang til at indtræde i offentlig tjeneste i begyndelsen af 50'erne.

Talsmænd for de politiske myndigheder i Berlin og i Vesttyskland gør i samtaler med RB's korrespondent opmærksom på, at man samtidig med genansættelsen af forhenværende SS-folk i høj grad har bestræbt sig for at sikre, at politi-apparatet holdes „rent“.

Til denne brug oprettedes ved kriminalpoliti-afdelingerne overalt særlige „Sonderkommandos“, hvis opgave det er at sikre, at der trods alt alligevel ikke findes belastede folk i politi-apparatet.

☆

Der er absolut ingen glæde ved at skulle beskæftige sig med fortidens „gamle synder“. Men for en bedre fremtids skyld slipper vi nu engang ikke for dette åndelige „arbejde“, der i det religiøse sprog kaldes for Katharsis. Det har naturligvis, på mange forskellige — individuelle og

kollektive — måder bud til enhver af os; ingenlunde blot til „de andre“!

Dermed er vi nået tilbage til den kielske „Graurock“s gamle synder!

Da Christian Jessen Mikkelsen jo er tysksindet slesviger — fra Tønder — figurerer — desværre! — vor snævre hjemstavn temmelig tungtvejende på hans synderegister. Vi citerer atter det københavnske dagblad „Information“:

„Der arbejder endnu en del politifolk i Sønderjylland, som erindrer den 26. maj 1944, da bl. a. Jessen Mikkelsen deltog i den såkaldte „politimester-aktion“. Det var ved denne lejlighed, oberst Paludan Müller blev skudt, og politimestrene Martensen Larsen, Aabenraa, Ernst Brix, Tønder, Simoni, Esbjerg, og Agersted, Århus, samt daværende kaptajn P. Digmann, amtmand Refslund Thomsen og flere andre — i alt ca. 20 — blev arresteret. Flere af de anholdte sendtes i koncentrationslejre, og to af politimestrene døde. Foruden de arresterede erindrer deres koner Jessen Mikkelsens optræden under aktionen!

Også på anden måde kan en fortsat tolkevirksomhed give anledning til pinlige episoder. Der findes endnu en del jyder, som muligvis ikke kan beherske sig, hvis de på ny skulle blive konfronteret med Kriminalmeister Jessen Mikkelsen.

Alt taget i betragtning ser vi os nødsaget til at undskylde, at vi har forstyrret idyllen i Kiel“.

Strøtanker

Mange søger i disse år at gøre det antikveret at bygge på kristelige værdier, men de glemmer at sætte noget andet i stedet.

Er det da nødvendigt, at der er „noget“ at bygge på? Ja, for alle har brug for en inspirationskilde, når de skal tænke, skrive, tale eller handle.

★

Alting gik så godt for ham. Var han da en høj begavelse? Nej, men han var en rar og venlig mand med et fredsommeligt smil. F—k.

SILKEBORG HUSHOLDNINGSSKOLE

SILKEBORG ANDELS-SVINESLAGTERI

PETER JESSEN A/S
SILKEBORG

M. MADSEN
TRIKOTAGE
VESTERGADE 7 . SILKEBORG

WISSING & JENSEN A/S
SILKEBORG

ARBM. COOP.
ENTREPRENØRFORRETNING
SILKEBORG

DUKKEHJEMMET
v/ RICH. JENSEN
ØSTERGADE 6 - SILKEBORG

FREDERIKSBERGGADES
SMEDEFORRETNING
SILKEBORG

KURSTED - HOTEL PENSION
AGGERHOLM
I KURBYEN SILKEBORG

BLIKENSLAGERNE
STASSANOGAARDEN
SILKEBORG

A/S WINKLER & WINDSLØV
SILKEBORG

TEXTILARBEJDERNES FAGFORENING
SILKEBORG

DANSK SMEDE- & MASKINARB. FORBUND
SILKEBORG AFDELING

L. DAMGAARD NIELSEN
SILKEBORG

A/S RY MØLLES FABRIKER

RY HUSHOLDNINGSSKOLE

HOTEL HIMMELBJERGET
RY

TØMRERNES
KOOPERATIVE FORRETNING
SKOLEGADE 46 - SILKEBORG

D. A. S. F.
SILKEBORG AFDELING

MALERNES
ANDELS-FORRETNING
SILKEBORG

RY
ANDELSMEJERI

A/S SKIVE
MARKFRØKONTOR

UDNÆVNELSE

Københavns Skoledirektion
udsendte onsdag den 11. april
gennem Ritzsaus Bureau føl-
gende meddelelse:

Overlærer Johs. Fosmark, Nansens-
gades skole, er udnævnt til skole-
inspektør ved Bispebjerg skole i Kø-
benhavn.

Tiltrædelse 1. maj.

40 ÅRS JUBILÆUM

Onsdag den 25. april har vognmand
Jørgen Jensen, Solbjerg ved Aarhus,
40 års jubilæum som rutebilejer.

Da danske og norske kz-fanger i
krigens sidste timer skulle evakueres
fra Neuengamme, stillede Jørgen
Jensen straks sin vogn til rådighed
— og kørte den selv.

Dagbogsblade

22/3.

Sigøjnerske spæde Eichmann, at
han ikke ville overleve sit 56. år.

Adolf Eichmanns appel mod dødsdom-
men behandles af Israels højesteret i
morgen.

For to dage siden holdt den tidligere
SS-oberst sin 56 års fødselsdag i døds-
cellen i Ramleh-fængslet. Han er nu un-
der skarp bevogtning blevet flyttet til
Beit Haam i Jerusalem, en forsamlings-
bygning, der er omdannet til retslokale.
Han er anbragt i de samme rum som
under den første proces.

Beit Haam bevogtes skarpt af et stort
opbud af svært bevæbnede gendarmere.

De omkringliggende hustage er besat,
ligesom gården i Beit Haam. I gaderne
omkring Beit Haam fejrer jøderne pu-
rinfesten, der er en slags karneval til
minde om begivenhederne i Esthers bog.

Eichmanns forsvarer, Servatius, opso-
gte i dag sin klient. Hans helbredstilstand
er god, berettede han, men han grubler
over en spådom, som en sigøjnerske i Ar-
gentina har givet ham for flere år siden,
om at han ikke ville overleve sit 56. år.

23/3.

Globke ønskes afhørt som vidne
i Eichmann-processen.

Den dødsdømte Adolf Eichmanns for-
svarer, den vesttyske advokat dr. Serva-
tius, fremsatte ved appelretten i Jerusa-
lem i går ønsket om, at statssekretær
Globke, der i dag er leder af forbunds-

kancelliet i Bonn, afhøres som vidne.

Dette opsigtvækkende krav begrundes
med, at Globke under Hitler-styret var
ledende embedsmand i indenrigsministe-
riet i Berlin, og at han dengang var med
til at udarbejde en kommentar til de
nazistiske jødelove (den såkaldte Nürn-
berg-lovgivning).

Forsvareren mener, at Globke vil kun-
ne sige noget om baggrunden for Hitler-
styrets race-lovgivning, som vil få væ-
sentlig betydning for Eichmann-sagen i
Jerusalem.

Når Servatius samtidig — som nævnt
i går — vil appellere til FN under påbe-
ræbelse af menneskerettighedernes char-
ta, hænger det sammen med, at han fort-
sat betragter Eichmann som tysk stats-
borger. Derfor er Eichmanns anholdelse
i Argentina ved israelske agenter og
hans bortførelse til Jerusalem retsstridig,
siger Servatius. Han agter ved en tysk
domstol at hidføre en kendelse om, at
det vesttyske udenrigsministerium skal
gribe ind i sagen.

27/3.

Jødisk gave til kongen.

Repræsentanter for den jødiske konfe-
rence, som fordeler de vesttyske erstat-
ninger til nazismens ofre, har overrakt
kong Frederik en check på 10.000 dollars.
Det skete under en privataudiens, og
gaven blev af konferencens ledende
mænd betegnet som »et tegn på verdens
jøders taknemmelighed over danskernes
usædvanlige indsats for at redde de jø-
diske medborgere under den nazistiske
besættelse«. Det blev foreslået, at pen-
gene blev anvendt til f.eks. legater for
børn af heltemodige danske modstands-
folk.

Den jødiske verdenskonference sluttede
i går med fordeling af de 10 mill. dollars,
der i år er til rådighed fra erstatninger
fra Vesttyskland. I en af de redegørelser,
som er udsendt fra konferencen, hedder
det iøvrigt, at »af ca. 7000 jøder bosat i
Danmark under besættelsen faldt kun
475 i nazisternes hænder«.

Kammeraternes Hjælpefond er de raske kammeraters hilsen til de syge

Mærkaterne fra Kammeraternes Hjælpe-
fond kan fås gennem kontoret, St. Kan-
nikestræde 10, K.

Giro 780.

Den jødiske konference sluttede i går
på Angleterre med fordeling af de 10
mill. dollars, der i år var til rådighed fra
erstatninger fra Vesttyskland.

28/3.

NAHUM GOLDMAN, præsidenten for
det jødiske verdensråd, mødtes i går i
Bonn med den vesttyske finansminister
Heinz Starke for at drøfte tyske erstat-
ninger til de jøder, der led overløst un-
der Hitlers styre. Vesttyskland arbejder
i øjeblikket med en lov om en endelig
afgørelse af spørgsmålet. Kravet om en
sådan afgørelse blev forleden rejst på
den jødiske erstatningskonference i Kø-
benhavn.

31/3.

Statsadvokaten i Berlin protesterer
i Graurock-sagen.

Den vesttyske politimand W. Graurocks
anklager, statsadvokat dr. H. Voigt, vil
i dag protestere mod Graurocks løsladel-
se. Graurock er som bekendt sigtet for
drabet på den danske politimand John
Falkenaa under Danmarks besættelse.

Ifølge Ib Nedermark var det Graurock,
der sammen med P. Bertelsen skød Fal-
kenaa. Det var rent tilfældigt, at det
ikke var ham selv, der blev den ene af
Falkenaas banemænd — nemlig den om-
stændighed, at man fik Falkenaa på bi-
lens højre side, hvor Graurock og P.
Bertelsen sad. Ib Nedermark kan næppe
have forklaret sådan for at skyde skylden
fra sig over på Graurock. Han var i for-
vejen så belastet, at han var sikker på at
blive dødsdømt, slutter statsadvokaten
og oplyser, at han netop i dag har fået
nyt materiale fra Danmark i sagen.

14/4.

400.000 kr. til nyt
4. maj-kollegium.

Frihedsfondens bestyrelse har vedtaget
at udskille frihedsfondens kulturfond fra
fondens øvrige kapital. Kulturfonden har
en kapital på ca. 1 mill. kr., og fra denne
fond er der i de sidste år anvendt mange
penge til historiske studier af begiven-
hederne i 1940—45.

Fondens øvrige midler skal anvendes
til bearbejdelse og udgivelse af et stort
videnskabeligt værk af kilder med hen-
blik på udgivelsen af modstandsbevægelsens
historie, finansieret af kulturfonden.

Bestyrelsen vedtog at yde et økono-
misk bidrag på 400.000 kr. til det 4. maj-
kollegium, der skal opføres i Aabenraa.
Det er dog en betingelse, at Aabenraa-
kollegiet som de øvrige skal være gæld-
frit, når det er færdigopført. Hermed
råder Aabenraa over 1,4 mill. kr. til byg-
geriet af kollegiet, som ventes påbegyndt
1. september i år.

Konsul J. F. Jacobsen er indtrådt i be-
styrelsen efter folketingsmand Jørgen
Grams død, og som suppleant for konsul
Jacobsen valgtes landsretssagfører H.
Rambusch, Esbjerg.

Dachau-Klubben

FILMAFTEN

Torsdag den 26. april kl. 20 afholder de to fangeforeninger Gestapofangerne og Dachau-Klubben en interessant filmaften i Ansgarsalen, Rosenborggade. Man viser nemlig filmen „Danmark i lænker“.

Den er optaget af Dansk Film Co. og er en autentisk film fra de 5 besættelsesår.

Tekst og speaking ved Gunnar Nu-Hansen.

Filmen begynder med at vise de tyske troppers landgang på Langelinje og Jyllands besættelse. Man ser optagelser fra sabotager, tyske SS-folks terroriseren på Rådhuspladsen, jernbanesabotørers dristige arbejde, Frøslev-lejren, razziaer på åben gade, politiets hjemkomst og tyskernes kapitulation den 4. maj om aftenen for blot at nævne nogle af filmens afsnit.

Der venter medlemmerne en interessant aften — en aften, der også vil være egnet til, at man tager den unge generation i familien med.

Gestapofangerne

9. april på Rådhuspladsen samlede som sædvanligt flere tusinde mennesker. Overlærer Johs. Fosmark talte, kgl. kammersanger Henry Skjær sang, akkompagneret af Kjell Olsson.

LANDSSTÆVNE.

Landsstævnet er fastsat til dagene 2. og 3. juni.

Man samles i Fåborg og tager en tur rundt. Om aftenen bliver der kammeratskabsaften.

Søndag bliver der atter køretur i det skønne Sydfyn.

Stævnet slutter i Svendborg.

Indmeldelse sendes til stævnelederen Arild Mikkelsen, Holmbladsgade 99, København S., tlf. Asta 583.

4. MAJ.

Ved Helligåndskirken på Strøget holdes en mindehøjtidelighed fredag den 4. maj kl. 20,15.

Ilden i offerskålen bliver tændt, og provst Poul Holm, tidligere Frøslev, taler.

GENERALFORSAMLING

Gestapofangeres Sjællands-afdeling holdt en velbesøgt generalforsamling onsdag den 28. marts.

Formanden, Niels Stampe, indledte med at aflægge beretning om flere vellykkede ture, foredrag og sammenkomster, 9. april-, 4. maj- og Mindelundsstævnerne.

Kassereren Heinrich Winter fremlagde det reviderede regnskab. Medlemstallet var steget fra 82 til 113.

Som ny formand valgtes Hagbart Andersen, da Niels Stampe ønskede at gå af.

Da Carl Petersen (Knald) ønskede at gå af som medlem af bestyrelsen, valgtes i stedet Erik Beermann og Johs. Fosmark til bestyrelsen.

Sigrid Stampe og Knald valgtes som bestyrelsessuppleanter. Som revisor genvalgtes Henry Clausen med Agner Vennike som suppleant.

Som landsrepræsentanter genvalgtes Arild Mikkelsen, Hagbart Andersen og Heinrich Winter med Carl Petersen, Henry Clausen og Louis Rasmussen som suppleanter.

Svend Busk meddelte, at Gestapofangerne og Dachau-Klubben i fællesskab indbyder til filmaften i Ansgarsalen, Rosenborggade, torsdag den 26. april kl. 20.

Man viser dokumentarfilmen: Danmark i lænker. Billetprisen bliver 2 kr., og billetter kan købes hos de to bestyrelses medlemmer.

Overskuddet vil gå til mindefonden.

Arne Zachariassen rejste spørgsmål om erstatningssagens evt. afslutning og om retssagerne mod Buncke og Graurock.

Den nye formand og Arild Mikkelsen rettede en tak til Niels Stampe for hans store indsats for foreningen og for hans rolige ledelse, ligesom de rettede en tak til Carl Petersen.

Kan man leve i Tyskland i dag, hvis man er jøde?

Spørgsmålet rejstes af det tyske blad TWEN og besvares af en jødisk kvinde på besøg i Tyskland.

Svaret er et: „Ja — hvis man forstår at resignere“. — Det er ikke blot spørgsmålet og svaret, der er alvorlig læsning i TWEN — det er i lige så høj grad læsernes reaktioner, der giver anledning til dyb eftertanke.